

RAD SA LGBT+ ZAJEDNICOM

Vodič za rad sa LGBT+ zajednicom na lokalnom nivou

Edicija Ljudska prava Sarajevskog otvorenog centra
Broj publikacije: 68

Naslov: Rad sa LGBT+ zajedicom – Vodič za rad sa
LGBT+ zajednicom na lokalnom nivou

Autori_ ce: Filip Kocevski, Adorjan Kurucz, Isidora
Isakov

Prelom i dizajn: Ana Bušić

Izdavač: Sarajevski otvoreni centar, www.soc.ba

Za izdavača: Emina Bošnjak

© Sarajevski otvoreni centar, www.soc.ba

Nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njenih dijelova poželjno je, uz obavezno prethodno pismeno informisanje izdavača na mail: office@soc.ba.

Izradu publikacije podržala Američka agencija za međunarodnu saradnju (USAID). Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stav Američke agencije za međunarodnu saradnju (USAID) niti Vlade SAD-a, već isključivo autora.

Sadržaj:

1.Uvod	3.
2.Aktivizam	4.
3.Problemi sa kojima se suočavaju LGBT+ osobe na lokalnom nivou	8.
4.Kreiranje programa rada sa zajednicom	14.
5 Metodologija rada sa zajednicom	16.
6.Aktivnosti u radu sa zajednicom	20.
7.Saveznici_e na lokalnom nivou	23.
8.Mapa saveznika_ca	26.
9.Umjesto zaključka	26.
10.Autori	28.

1.Uvod

Unapređenje poštovanja prava LGBT+ osoba i kvaliteta njihovog života tema je kojom se bave različite profesije, od pravnicā, socijalnih radnika, psihologinja do aktivista i samih LGBT+ osoba. Izazovi sa kojima se LGBT+ osobe suočavaju u svom životu upravo su takvi da je potrebno da se ovako širok dijapazon profesija uključi i doprinese postizanju pozitivnih društvenih promjena.

Rad sa LGBT+ zajednicom je vodič koji govori o problemima i izazovima sa kojima se LGBT+ osobe suočavaju u svakodnevnom životu i o tome kako aktivisti i aktivistkinje mogu zajedno sa LGBT+ osobama da kreiraju rješenja za unapređenje kvaliteta života. Vodič je organizovan tako da na praktičan i interaktivan način provede čitaoce_teljke kroz teme poput aktivizma, zajednice, aktivnosti i metodologije u radu sa zajednicom i saveznika u aktivizmu, te da ih podrži u samom osmišljavanju aktivnosti na lokalnom nivou.

Vodič *Rad sa LGBT+ zajednicom* namijenjen je prije svega formalnim i neformalnim grupama, pojedincima i pojedinkama koje žele da se bave temom unapređenja kvaliteta života LGBT+ populacije kroz direktan rad sa LGBT+ osobama, kao i ostalim aktivistima_kinjama u civilnom sektoru zainteresovanim za ovu oblast.

Autorski tim su dugogodišnji aktivisti_kinje u oblasti omladinskog rada i ljudskih prava LGBT+ osoba, sa iskustvom u vođenju radionica, treninga, seminara, grupa podrške i zagovaranja na lokalnom nivou. Tokom posljednjih godinu dana uspješno vode Društveni centar za mlade LGBT+ osobe u Novom Sadu.

Sa željom da vas ovaj vodič motiviše i podrži u vašem radu, uživajte u čitanju i uspješan vam početak i/ili budući rad!

Isidora Isakov
Filip Kocevski
Adorjan Kurucz

Priručnik je nastao u okviru projekta Strateški pristupi za prava LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini / Strategic approaches for LGBTI rights in Bosnia and Herzegovina, koji implementira Sarajevski otvoreni centar, a podržan je od strane USAID-ovog Programa podrške marginaliziranim grupama.

2. Aktivizam

Aktivizam je riječ koja se odomaćila u našem društvu i označava planiranu akciju kojom namjeravamo da promijenimo nešto u našoj društvenoj sredini. Može da bude akcija koju sprovodi samo jedna osoba ili pak grupa, a može da bude sprovedena samo jednom ili da predstavlja set više različitih akcija i programa koji se sprovode u dužem vremenskom periodu.

Najčešće, kada pričamo o aktivizmu, pričamo o društvenim promjenama i unapređenju kvaliteta života u nekom demokratskom okviru. Često spominjemo vrijednosti, principe i prava koja se krše ili ne poštuju u potpunosti, što ima negativne posljedice na kvalitet našeg života. Zato je aktivizam lična stvar: iako često okuplja više ljudi koji rješavaju zajednički problem, uvijek kreće od ličnog. Aktivizmom svako od nas bira da se bavi i više je to pitanje stila života nego profesije – mi možemo svoje profesionalno znanje da upotrijebimo u svrhu aktivizma, ali aktivizam predstavlja način života jer biramo da se pobunimo, da se borimo, da mijenjamo i da pokrećemo.

Aktivizmom želimo da promijenimo stvari nabolje, za sebe i za druge. Na taj način, aktivizam se oslanja na naše lične kapacitete – na naše vrijednosti, naše ideje, našu upornost i naš šarm. Takođe, aktivizam traži i znanje, i često je to kombinacija više različitih polja – od obrazovanja, zdravlja i socijalne zaštite, do prava, ekonomije i upravljanja. Zato kažemo da aktivizam počiva na našem ličnom (motivacija, vrijednosti i principi) i da koristi naša stečena znanja, dok nam pruža mogućnost da rastemo i učimo kroz samo iskustvo aktivizma, i kao ljudi i kao profesionalci_ke.

Koja je moja motivacija za aktivističkim djelovanjem? Zbog čega sam se odlučio_la na ovaj korak? Koja je moja vizija društva u kome živim? Koje su moje lične vrijednosti/principi i na koji način se oni oslikavaju u mom aktivizmu?

Rad sa zajednicom je jedna novo-stara popularna riječ koja se posebno pojavljuje kada pričamo o aktivizmu na lokalnom nivou. Zajednica kao poseban oblik građanskog djelovanja dobija moć polovinom prošlog vijeka, tako da danas govorimo o razvoju i izgradnji zajednice, akciji zajednice, organizaciji zajednice ili proširenju usluga na lokalnom nivou. Svaki vid ovakvog organizovanog građanskog djelovanja počinje sa potrebama ljudi u zajednici koje nisu prepoznate ili ispoštovane i kreira akciju ili kampanju kako bi se te potrebe zadovoljile. Iako je u posljednje vrijeme fokus često na reformama javnog sektora i učestalo se priča o izmjenama zakona, uspostavljanju vladavine prava kroz zakonski sistem i sistem različitih vladinih i nezavisnih tijela, u srcu aktivizma su ljudi i zajednica za koju se taj zakonski sistem uspostavlja. Zajednica je ono što čini da slova na papiru ožive!

U kontekstu LGBT+ aktivizma, pod zajednicom uglavnom mislimo na ljude koji se identifikuju izvan heteronormativnog okvira ili u pogledu svoje seksualne orijentacije i/ili svog rodnog identiteta odnosno polnih karakteristika. Međutim, ovo je samo grupa ljudi koja živi na jednom geografskom području i koja to područje dijeli i sa drugim ljudima, uključujući tu i njihove uže i šire porodice, prijatelje, kolegice i komšije. Iako je važno razumjeti potrebe koje postoje unutar LGBT+ zajednice, važno je ne zaboraviti da osobe iz LGBT+ zajednice svoj život žive u široj društvenoj grupi koja opet sa sobom nosi svoje različitosti. Na taj način, pod lokalnom zajednicom u kontekstu LGBT+ aktivizma možemo da smatramo određeno manje geografsko područje (naselje, grad, okrug) koje čine političko-administrativni sistem i svi građani i građanke koje zajedno žive, dijele resurse tog područja, zajedničkim radom stvaraju i donose odluke koje se tiču svih. Na taj način, svi oni su bitni agenti promjene koju želimo da sprovedemo. Kako ćemo tačno raditi sa svakom od grupa u našoj zajednici zavisi od problema na kojem želimo da radimo, načina na koji izaberemo da radimo i, na kraju, od resursa koje imamo.

Za početak, bitno nam je da razumijemo ko sve čini našu zajednicu, LGBT+ zajednicu i ukupnu građansku zajednicu, pa tako u radu sa LGBT+ zajednicom i za nju možemo da izdvojimo dvije osnovne grupe i nazovemo ih primarnom i sekundarnom grupom. Ovdje pod primarnom grupom podrazumijevamo osobe

koje se identifikuju na spektru LGBT+ identiteta i koje po tom osnovu mogu biti:

1. **LGBT+ osobe koje su autovane i žele da se aktivno uključe u aktivnosti**

Osobe koje su prošle kroz lični proces autovanja osjećaju se osnaženo i imaju potrebu za preuzimanjem inicijative i bavljenjem aktivizmom na lokalnom nivou, kao i aktivnim učešćem u osmišljavanju aktivnosti. Predstavljaju osnovu za rad sa LGBT+ osobama. One su vjerovatno do sada učestvovalе na LGBT+ aktivnostima ili su bile uključene u rad neke od LGBT+ organizacija. Kada razmišljamo o kreiranju grupe LGBT+ osoba sa kojima želimo da ostvarimo određene ciljeve, ova grupa LGBT+ zajednice predstavlja polaznu tačku; sa njom možemo da osmislimo detaljan program aktivnosti, radionica, treninga, kao i da pripremimo plan promocije i uputimo poziv ostalim članovima_icama LGBT+ zajednice.

2. **LGBT+ osobe koje su autovane i ne žele aktivno da se uključe u aktivnosti**

Osobe koje su prošle kroz lični proces autovanja, ali ne osjećaju potrebu za bavljenjem aktivizmom i sebe ne vide kao aktivan dio LGBT+ pokreta. Uglavnom donose odluku da nastave svoje kretanje i djelovanje u već dobro poznatim društvenim krugovima i rijetko posjećuju LGBT+ aktivnosti. Osobe iz ove grupe vrlo često imaju krug prijatelja_ica iz LGBT+ zajednice i posjećuju mjesta u gradu koja su prepoznata kao prijateljska, tzv. "LGBT friendly". Praksa pokazuje da osobe iz ove grupe radije dolaze na aktivnosti kulturno-zabavnog karaktera nego one edukativnog, i o tome treba voditi računa prilikom kreiranja ciljeva i plana aktivnosti. Često osobe koje već redovno dolaze na aktivnosti svoje iskustvo dijele sa svojim prijateljima_icama i na taj način može doći do njihovog uključivanja.

3. **LGBT+ osobe koje jesu ili nisu autovane, ali ne žele da budu prepoznate na aktivnostima**

Osobe koje su prošle kroz lični proces autovanja, ili ih taj proces tek čeka, koje ne žele da uzmu aktivno učešće u aktivnostima prepoznatim kao LGBT+. Ova grupa predstavlja najveću grupu unutar LGBT+ zajednice, kako na teritoriji Bosne i Hercegovine tako i u ostalim zemljama Zapadnog Balkana. Osobe iz ove grupe vrlo često nisu autovane velikom broju ljudi (ili nikome), te mogu da osjećaju dodatni pritisak društva i društvene prihvatljivosti kada dolaze u situaciju da biraju manje eksponiranje i prilagođavanje društvenim heteronormativima kako bi zaštitile sebe. Određeni broj njih iz ove grupe može osjećati društvenu

odgovornost i potrebu za bavljenjem aktivizmom, koji ne podrazumijeva učestvovanje u LGBT+ aktivizmu. Te osobe su često dio neke organizacije civilnog društva koja radi na ostvarivanju prava drugih ugroženih grupa, kao npr. Romi, osobe sa invaliditetom, mladi itd. Problem sa uključivanjem osoba iz ove grupe jeste u njihovoj bojazni da budu prepoznate kao dio LGBT+ zajednice samim tim što prisustvuju nekom LGBT+ događaju, a što kasnije može da uzrokuje ugrožavanje njihove lične bezbjednosti. Kako bi se osiguralo uključivanje LGBT+ osoba iz ove ciljane grupe, potrebno je osmisliti i sprovesti promotivni plan posebno dizajniran za njihove potrebe.

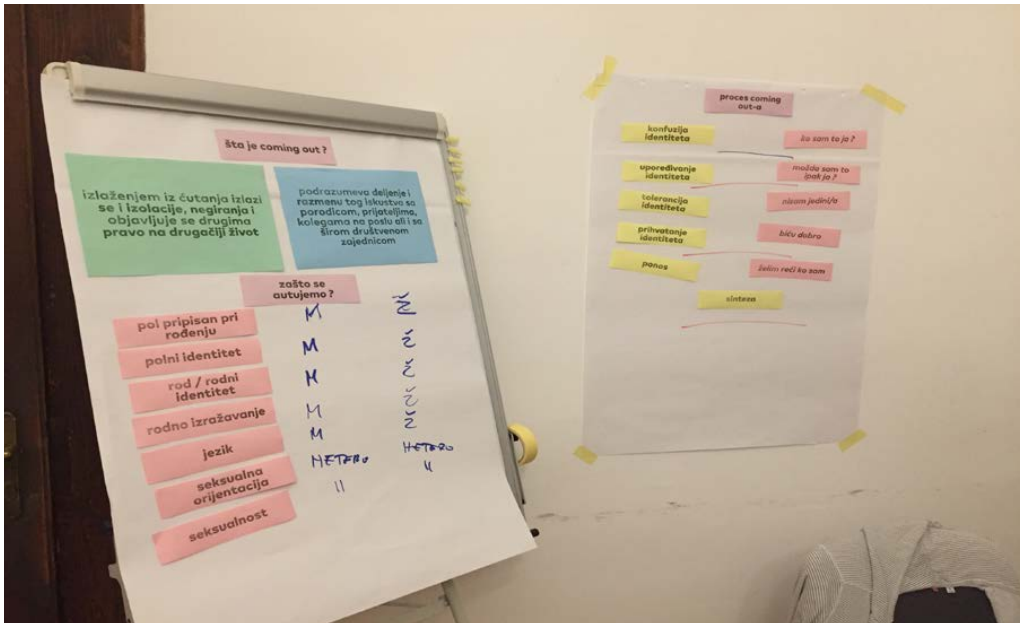
4. **LGBT+ osobe koje su u potpunosti nedostupne**

Ne smijemo da zaboravimo ni LGBT+ osobe koje su nedostupne i koje vrlo vjerovatno neće nikada samoinicijativno prisustvovati nekom LGBT+ događaju. Karakteristika ove grupe jeste da velika većina njih nije prošla kroz lični proces autovanja i nisu u potpunosti prihvatile svoju seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet. Ukoliko je cilj rada sa LGBT+ osobama njihovo osnaživanje i vođenje kroz proces autovanja i kreiranje aktivističkog duha, onda je ovo grupa kojoj je najviše potrebna podrška organizacije ili organizovanih grupa sa kojima bi one mogle da izgrade svoje lične kapacitete i postanu ponosni članovi i članice LGBT+ zajednice. Ova grupa uglavnom ne odlazi na javna mjesta koja mogu biti prepoznata kao LGBT+, ali koriste internet i društvene mreže kako bi došle do informacija i saznale nešto više o iskustvu kroz koje prolaze. Kako bismo osigurali da informacije o događajima, ali i o rezultatima aktivnosti dođu do onih LGBT+ osoba koje su nam nedostupne, treba posvetiti posebnu pažnju promociji na društvenim mrežama i ostalim javnim glasilima koje bi te osobe mogle da prate, što može dovesti do povećanja njihovih ličnih kapaciteta i osnaživanja tog dijela LGBT+ zajednice. Za ovu grupu je posebno važna vidljivost LGBT+ identiteta u javnoj sferi jer ih motiviše da istraju i paze na sebe.

5. **Roditelji, braće i sestre, prijatelji i prijateljice LGBT+ osoba**

Važno je razumjeti da LGBT+ osobe žive u široj društvenoj zajednici i da njihovo osnaživanje ne ide samo u pravcu prihvatanja svog identiteta već i u pravcu njihove socijalne integracije u tu širu društvenu grupu. Na taj način, važno je da naše aktivnosti prilagodimo potrebama ove grupe koja želi da razumije životno iskustvo LGBT+ osoba i da im pruži podršku. Često, njima trebaju informacije na jednom osnovnom nivou terminologije i pojmova, kao i podrška njihovom procesu autovanja u društvenoj

sredini. Roditelji, kao i braće i sestre često su suočeni sa u našem društvu prihvatljivim pitanjima o ličnom životu osobe koja je LGBT+ i na taj način izloženi potencijalno diskriminaciji i strahu (npr. Da li se udala? Ima li djevojku? i sl.)

Ko čini moju lokalnu zajednicu? Koje su njihove osnovne karakteristike? Gdje su mjesta i događaji na kojima mogu da ih sretnem?

3. Problemi sa kojima se suočavaju LGBT+ osobe na lokalnom nivou

Odrastanje i sazrijevanje LGBT+ osoba u izrazito heteronormativnom i patrijarhalnom društvu nosi sa sobom brojne izazove. Najdramatičniji dio ovih izazova odigrava se u nama samima. Do nekog trenutka u životu svi mi odrastamo pod pretpostavkom da smo cisrodni i heteroseksualni – to je norma društva u kojem živimo. Prvi izazovi nastaju u trenutku kada se pojavi osjećanje da baš i nismo ono što smo mislili ili ono što su drugi očekivali od nas – npr. privlače nas osobe istog pola ili se naš rodni identitet ne uklapa u tradicionalno “muško” i “žensko”. Ovaj period uglavnom prolazimo sami, potpuno izolovani, prije svega zbog straha da o tome razgovaramo. Imamo utisak da radimo nešto loše ili da jesmo nešto loše. Ukoliko dolazimo iz religiozne porodice to osjećanje je još

intenzivnije i potrebni su posebni napori da bi se prevazišle religijske dogme. Dok prolazimo kroz ovaj proces, prati nas osjećanje ranjivosti i otuđenosti – izlazimo iz komfora heteroseksualnog identiteta, a osjećanje pripadnosti nekom novom identitetu tek je u nastajanju.

U ovom periodu na nas utiče sve – svaki komentar, pogled, podsmijeh, naslov u novinama, post na društvenim mrežama; sve što na bilo koji način može da ugrozi naš novi identitet. Zato je važno kreiranje pozitivnih i sigurnih okruženja na lokalnom nivou gdje LGBT+ osobe mogu da se osjećaju slobodno i bezbjedno u istraživanju svog novog identiteta.

LGBT+ osobe su artikulisale kao problem nedostatak pozitivnih (LGBT+) uzora u svom okruženju – osoba koje su u potpunosti prihvatile svoj identitet, out su u svom okruženju i porodici i žive izbalansirane živote. Žele “dokaz” da “normalan život” osobe koja je drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne jeste moguć na Balkanu. Ovo bi ih ohrabrilo i osnažilo u njihovom procesu prihvatanja sebe.

Danas većina nas ima pristup internetu i on je u protekloj deceniji postao izuzetno snažan alat za podršku LGBT+ osobama, naročito u procesu istraživanja svog identiteta. Više nemamo osjećaj da smo jedini drugačiji na ovom svijetu kao što se to dešavalo krajem prošlog vijeka. Nažalost, nisu svi sadržaji dostupni na našem jeziku, a određeni broj LGBT+ osoba nije imao priliku da nauči strani jezik u dovoljnoj mjeri. Većina sadržaja na našem jeziku odnosi se na gejeve i lezbejke, pa tako rodno varijantne osobe ili osobe drugačije seksualne ili romantične orijentacije teže pronalaze informacije koje ih zanimaju.

Internet je postao i glavno mjesto povezivanja sa drugima koji su slični nama. Omogućio je da sačuvamo svoju privatnost, a da saznamo ono što nas zanima i da komuniciramo sa ljudima koji su imali slična iskustva. Ali internet ima i svoju “mračnu stranu”. Kao što mi možemo da sakrijemo svoj identitet izmišljenim imenom ili nadimkom, to mogu i drugi, a mogu i da potencijalno zloupotrijebe naše povjerenje, iskoriste informacije koje smo podijelili ili nas navedu na neko rizično ponašanje. Dakle, važno je imati u vidu da internet nije savršeno bezbjedno mjesto i da pažljivo dijelimo lične podatke koji bi mogli da nas identifikuju. Takođe, nije poželjno da dijelimo podatke kao što su adresa, detalji o školi / fakultetu / poslu sa osobama koje smo tek upoznali online.

Sljedeći veliki izazov u našem životu je *coming out*, odnosno otkrivanje svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugima. Otkrivanje ovog dijela sebe drugima veoma je važno za mentalno zdravlje LGBT+ osobe – što je pozitivniji stav prema našem identitetu i njegovo veće prihvatanje, to nam je lakše da se fokusiramo na izazove pred nama, borimo za sebe, a nivo samopouzdanja i

samopoštovanja srazmjerno raste. Ali na Balkanu nisu svi spremni na ovaj korak – to prije svega zavisi od okruženja iz kojeg LGBT+ osoba dolazi, kao i od njenih vrijednosti i uvjerenja. Jedan dio LGBT+ populacije se prije odlučuje na to da živi “dvostruki život”, tj. da odgovore na očekivanja svoje porodice i okruženja, stupe u heteroseksualne brakove, a svoju *drugost* realizuju pod okriljem anonimnosti. Kod LGBT+ osoba koje se odluče na *coming out*, često se taj prvi korak desi sa najboljim prijateljom ili prijateljicom. To su uglavnom osobe sa kojima u tom periodu života dijelimo najviše ličnih informacija i u koje imamo najviše povjerenja. Nažalost, ovo povjerenje nekad bude iznevjereno. Dešava se da informacija koju smo u povjerenju podijelili sa osobom kojoj najviše vjerujemo bude prosljeđena dalje – na ovaj način LGBT+ osoba biva autovana protiv svoje volje. Često biva izložena izrugivanju, maltretiranju, ponekad i fizičkom nasilju u okruženju u kojem je prisilno autovana – škola, društvo, kvart, itd.

LGBT+ osobe navode da je postojanje sigurnog mjesta na lokalnom nivou za LGBT+ osobe izuzetno važno – LGBT+ organizacije, omladinski klub i sl. – koje je transparentno prihvatajuće i inkluzivno prema LGBT+ osobama. Inkluzivnost ne smije biti samo deklarativna pa da organizacija ignoriše probleme sa kojima se LGBT+ osoba suočava, već treba da se aktivno uključi u borbu i zagovaranje poštovanja prava LGBT+ osoba kao dijela jedinstvenog korpusa ljudskih prava.

Važno je imati u vidu da su LGBT+ osobe u ovoj fazi vrlo osjetljive i da se uglavnom neće obratiti nikome za pomoć, nego će pokušati same riješiti problem. Zbog gubitka povjerenja u osobu kojoj su najviše vjerovali nemaju hrabrosti da razgovaraju sa drugima, a institucije sistema ne prepoznaju kao sigurno mjesto. Iskustva LGBT+ osoba koje su imale hrabrosti obratiti se nadležnim institucijama nakon prisilnog autovanja – npr. školskoj pedagoško-psihološkoj službi, nisu ohrabrujuća. Pedagoginje i psiholozi u lokalnim školama uglavnom nisu obučeni za rad sa LGBT+ osobama, što dodatno komplikuje situaciju. Mlade LGBT+ osobe, žrtve vršnjačkog nasilja, umjesto da dobiju pomoć i podršku u sigurnom okruženju (zbog čega su se i obratile nadležnoj službi), bivaju dodatno izložene i ispitivane o detaljima koji nisu relevantni za konkretan slučaj ili se njihov problem tumači kao provokacija, što često dovodi do ponovljene diskriminacije. U najgorem slučaju problem vršnjačkog nasilja potpuno se ignoriše.

Razlozi za neodgovarajuće postupanje službi u ovakvim slučajevima su različiti – neznanje, strah da se ne uradi nešto pogrešno, nerazumijevanje ozbiljnosti problema ili lični stav prema LGBT+ zajednici koji osobu u službi ometa u donošenju odgovarajuće odluke. Mlade LGBT+ osobe koje nisu autovane svojim roditeljima prijavljivanje nasilja ne vide kao opciju, zato što podnošenje prijave uključuje i njihove roditelje. One ostaju same, potpuno izolovane sa svojim

problemom. Izuzetak su internet portali dizajnirani tako da pruže mogućnost anonimnog prijavljivanja nasilja na osnovu pretpostavljene seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Da bi LGBT+ osobe prepoznale lokalne LGBT+ organizacije kao mjesto kojem mogu da se obrate kada imaju problem, potrebno je da lokalne LGBT+ organizacije izgrade kapacitete za pružanje podrške i pomoći LGBT+ osobama žrtvama nasilja u vidu psihološke ili pravne podrške, kao i u vidu kontakata u institucijama u kojima LGBT+ osobe mogu dobiti adekvatan tretman. Takođe, organizacije treba da budu otvorene i dostupne LGBT+ osobama.

Coming out roditeljima i porodici je najveći izazov u našem životu. U izrazito tradicionalnim društvima roditelji do našeg *coming outa* ni ne razmišljaju o drugačijoj seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu svog djeteta. Ma koliko se mi trudili da im sitnim znacima damo do znanja da smo drugačiji, oni to neće primijetiti. Trude se da realizuju svoje vizije našeg “savršenog” života – pretežno u društveno prihvatljivom heteroseksualnom braku. Ti snovi se grade od našeg rođenja i bivaju potpuno uništeni našim *coming outom*. U ovom periodu roditelji prolaze kroz snažan osjećaj gubitka i tuge, a zatim osjećaj bijesa i krivice – zbog gubitka njihovog “savršenog” djeteta sa “savršenim” životom. Svi roditelji prolaze kroz ovaj inicijalni šok, ali ne reaguju svi na isti način. Pojednim roditeljima je potrebno jako malo vremena da prihvate svoje dijete, a neki godinama ne dođu do te faze nego pokušavaju da ga “izliječe” odvođenjem kod sveštenih lica, terapeuta ili nadriljekara. U ekstremnim slučajevima dolazimo do situacije zlostavljanja u porodici, izbacivanja iz kuće ili potpunog odricanja od djeteta.

Kao osobe koje su prošle dug i trnovit put prihvatanja sebe, svi mi bismo voljeli da ovaj proces prođe što lakše i sa što manje stresa, da nas roditelji razumiju i prihvate onakve kakvi jesmo. Nažalost, to skoro nikada nije tako. Sam trenutak otkrivanja naše drugačije seksualne orijentacije ili rodnog identiteta predstavlja vrlo traumatičan događaj. Trauma koja tada nastaje, u velikom broju slučajeva, sprečava nas da dalje razgovaramo sa roditeljima o našoj različitosti i ponovo otvaramo temu naše seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Niko nam u tom periodu ne kaže da *coming out* nije samo trenutak saopštavanja naše *drugosti*, nego da je to proces u kojem treba da učestvuju sve strane – da je jako važno da radimo sa našim roditeljima na njihovom razumijevanju naše seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, da odgovaramo na njihova pitanja i pružamo

podršku u izgradnji i prihvatanju nove vizije našeg života.

Značajnu ulogu u ovom procesu imaju lokalne organizacije koje treba da osnaže i pruže podršku LGBT+ osobama koje prolaze kroz *coming out* – prije svega da se ne osjećaju potpuno odbačeno i neprihvaćeno; kao i da im pruže dovoljnu količinu znanja i vještina kojim mogu da edukuju svoje roditelje i na taj način doprinesu lakšem i bržem prihvatanju svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

Kao što smo mi bili sami i izolovani na početku našeg procesa prihvatanja sebe, važno je imati u vidu da su tako i naši roditelji u ovom trenutku. Ova vrsta različitosti je i dalje toliko stigmatizovana da su jako rijetki roditelji koji će o tome razgovarati sa najboljim prijateljom ili komšinicom. Dakle, mi smo jedini sa kojima mogu da razgovaraju, pa to treba da iskoristimo na najbolji mogući način i damo im odgovore na pitanja koja ih zanimaju, pokažemo im da smo mi u redu sa samim sobom i da život kakav oni ne mogu ni da zamisle jeste moguć. Ukoliko lokalna organizacija organizuje grupe (samo) podrške za roditelje, važno je da ukažemo roditeljima na mogućnost da razgovaraju sa drugim roditeljima koji prolaze kroz slično iskustvo u sigurnom okruženju – to iskustvo će imati ljekovit uticaj na njih.

Coming out roditeljima jeste jako stresan i težak proces, ali *ostajanje u ormanu* je još stresnije. U slučajevima kada LGBT+ osoba živi sa svojim roditeljima skrivanje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta umije da bude poseban izazov. Za svaku aktivnost koja bi mogla da je razotkrije (npr. upoznavanje nekog ili odlazak u lokalnu organizaciju) LGBT+ osoba izmišlja priču s kim se viđa i zašto. Vremenom, ove priče postaju sve zamršenije, dok ih neka nedosljednost ili greška u priči potpuno ne razotkrije.

Kako god naši roditelji inicijalno reagovali na našu različitost, potrebno je da imamo u vidu da njihov proces tek tada počinje i da uz odgovarajuću podršku, razgovor i strpljenje mogu doći do toga da prihvate svoje dijete onakvo kakvo ono jeste.

Problemi sa kojima se jedna LGBT+ osoba na lokalnom nivou suočava ne zaustavljaju se na porodici. Za LGBT+ osobe koje se odluče na samostalan život, potraga za poslom je nova avantura. Osobe koje su javno autovane – svojom voljom ili prisilno – ili osobe za koje je lako pretpostaviti njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet u mnogo su nepovoljnijem položaju. Ako posmatramo mala lokalna preduzeća, ona uglavnom nemaju nikakve mehanizme zaštite od diskriminacije, kao ni sektor koji se bavi ljudskim resursima, što dovodi do toga da većina LGBT+ osoba na radnim mjestima krije svoju seksualnu orijentaciju ili rodni identitet. U ovakvim preduzećima kultura

preduzeća se uglavnom izjednačava sa kulturom vlasnika. Dakle, ukoliko imamo homofobičnog ili transfobičnog vlasnika, vrlo izvjesno će taj stav dominantno uticati i na klimu u preduzeću.

Situacija u velikim kompanijama i korporacijama (posebno internacionalnim) malo je drugačija. One uglavnom imaju postavljene unutrašnje standarde o zabrani diskriminacije, kao i odgovarajuće mehanizme zaštite, tako da su LGBT+ osobe u mnogo boljem položaju. Prihvatanje različitosti i inkluzivnosti u ovakvim kompanijama postaje dio korporativne kulture, sa kojom se usaglašavaju svi zaposleni dijeleći iste vrijednosti. Nažalost, ove kompanije se uglavnom nalaze u većim gradovima, što LGBT+ osobu koja živi u manjoj sredini dovodi u situaciju da bira između svakodnevnog putovanja na radno mjesto na kojem će biti prihvaćena ili da ostane u svom mjestu i svoju egzistenciju prepusti u ruke homofobičnom ili transfobičnom "gazdi".

Najčešći problemi sa kojima se LGBT+ osobe suočavaju su nasilje i diskriminacija. Mržnja prema LGBT+ osobama – homofobija, bifobija, transfobija – potiče od nerazumijevanja i neprihvatanja različitosti, odnosno drugačije seksualne orijentacije ili rodnog identiteta koji ne odgovara pretpostavljenom. Osobe koje imaju vrlo rigidno shvatanje podjele rodnih uloga sklonije su neprihvatanju bilo kakvog odstupanja. Zbog toga edukacija, kao i javne akcije i nastupi treba da budu dio aktivnosti lokalnih LGBT+ organizacija i grupa koje rade sa zajednicom, kojima će edukovati javnost o ovim varijacijama seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Homofobija, bifobija i transfobija nisu rezervisane isključivo za heteroseksualnu / cis većinsku populaciju; ponekad se sreće i u samoj LGBT+ zajednici. Zbog toga je važno da lokalne LGBT+ organizacije budu transparentno inkluzivne i podržavajuće prema svima koji se nalaze pod LGBT+ kišobranom, kao i da svojim politikama obuhvate poštovanje različitosti i zabranu diskriminacije.

LGBT+ osobe su naglasile da je izuzetno važno da se poveća vidljivost i prisutnost lokalnih LGBT+ organizacija, kao i da otvore-nije komuniciraju inkluzivnost prema svim neheteroseksualnim i rodno varijantnim osobama. Prvo, mnoge LGBT+ osobe ne znaju za postojanje organizacija u njihovim okruženjima, samim tim ni ne koriste organizaciju kao resurs u rješavanju problema sa kojima se suočavaju. Drugo, organizacije imaju tendenciju da se najviše obraćaju većinskom dijelu našeg akronima (lezbejke i gejevi), što osobe koje ne pripadaju mejnstrim identitetima dovodi do zaključka da nisu dobrodošle.

Koji su problemi sa kojim se LGBT+ osobe u mojoj lokalnoj zajednici suočavaju? Šta uzrokuje ove probleme? Koje su posljedice ovih problema? Šta se dešava ukoliko se niko ne bavi ovim problemima? Ko sve učestvuje u kreiranju ovih problema, odnosno ko sve ima moć da nešto promijeni?

4. Kreiranje programa rada sa zajednicom

Lična motivacija, razumijevanje članova_ica zajednice, kao i problema koji postoje u zajednici, daju nam osnovu za formulisanje cilja našeg rada sa zajednicom i definisanje okvira programa rada. Tako, na primjer, ako za centralnu temu našeg djelovanja uzmemo opštu društvenu diskriminaciju, odnosno za cilj smanjenje stepena diskriminacije, program može da ide u pravcu informativno-edukativne kampanje, radionica ličnog razvoja, ili u smjeru kulture i umjetnosti. Sa druge strane, ako za glavnu temu uzmemo mentalno zdravlje, program rada može da se razvija u pravcu uspostavljanja različitih usluga iz sfere socijalne zaštite i psihoterapije, ili edukativnog programa.

Pored izbora teme, definisanja cilja i uspostavljanja osnove programa rada, važno nam je da razumijemo kako to možemo da radimo sa zajednicom. Jedan od osnovnih pristupa radu sa zajednicom polazi od našeg stava prema članovima i članicama zajednice sa kojima želimo da radimo: da li ih posmatramo kao korisnike_ce onoga što mi nudimo ili kao kreatore_ke i aktivne učesnike_ce programa. Naravno, građanski aktivizam polazi od toga da sve koji učestvuju u aktivizmu posmatra prvenstveno kao aktivne učesnike_ce, a ne krajnje korisnike_ce. U tom smislu, govorimo o vrijednostima poput demokratskog odlučivanja, vlasništva nad idejama i procesom, transparentnosti u radu, samoorganizovanja i samodefinisanja, aktivnog učestvovanja i lične odgovornosti. Na taj način dobijamo članove i članice zajednice koji imaju prostor, vremena i podršku da sami definišu probleme sa kojima se suočavaju, a svi zajedno se dogovaramo i odlučujemo o tome šta ćemo raditi, ravnopravno razmjenjujemo ideje i mišljenja, te samostalno odlučujemo o tome koje obaveze i odgovornosti preuzimamo.

Operacionalizacija ovih vrijednosti nam pomaže da izaberemo metodologiju našeg rada koja će u najboljoj mjeri da oslika naše vrijednosti i ispuni naše ciljeve. Ovdje takođe govorimo i o balansu između rezultata i procesa. Iako se u aktivizam upuštamo zato što želimo nešto da mijenjamo, kako bi ta promjena bila postojana, mora da dođe od zajednice, a ne da bude nametnuta od strane

par pojedinaca. U ovom kontekstu se često susrećemo sa izrekom da brzina kojom nešto postizemo može da bude jedino ona kojom se kreće naš najsporiji član odnosno članica! Nalazićemo se u situacijama kada ćemo imati utisak da je jedino nama jasan problem i sljedeći korak koji je potrebno napraviti. Vodeći se principom da su nam potrebni aktivni učesnici_e, važno je da uložimo vremena u to da i ostali razumiju šta i zašto mislimo da nešto treba da se uradi, kako bismo zajednički donijeli odluku o sljedećem koraku. Tako uz strpljenje i podršku pružamo mogućnost članovima_icama naše zajednice, a i sebi, da nešto naučimo, da se razvijamo lično i profesionalno, te da na kraju svi imamo aktivni stav u borbi za sebe.

Kojim temama želim da se bavim? Koji su ciljevi mog aktivističkog djelovanja? Na koji način osiguravam usklađenost programa rada sa vrijednostima svog aktivizma?

5. Metodologija rada sa zajednicom

U razmišljanju na koje sve načine možemo da radimo sa osobama iz LGBT+ zajednice vodimo se ciljevima i promjenama koje želimo da postignemo, stvarnim potrebama pojedinaca i pojedinki u zajednici, te dostupnim resursima u smislu znanja, iskustva, opreme, fizičkog prostora i finansija.

Utvrđivanje stvarnih potreba u zajednici može da se radi putem upitnika, intervjua, fokus-grupa i diskusija, ili kombinacijom ova četiri alata.

- Jednostavan upitnik sa pitanjima zatvorenog tipa (na zaokruživanje) može da pomogne u mapiranju samih tema i problema.
- Intervjui i fokus-grupe mogu da pruže dublje razumijevanje tih problema, a i priliku za članove_ice zajednice da sami definišu potencijalna rješenja kao i da se prepoznaju kao aktivni učesnici_e u sprovođenju tih rješenja.
- Diskusije mogu da se organizuju kao formalne i neformalne.
 - Pod formalnim mislimo na organizovanu diskusiju u kojoj ljudi učestvuju po pozivu i znaju o čemu će razgovarati i sa kojim razlogom, i prati je neki oblik zapisnika.
 - Neformalna diskusija se dešava spontano tako što iskoristimo svoje društvene krugove da postavimo pitanja, povedemo razgovor kako bismo dobili različite poglede na temu koja nas zanima.

Za sam početak našeg rada, kada još uvijek nismo registrovali organizaciju, nismo sigurni šta bismo tačno mogli da radimo i šta je potrebno, neformalni razgovori su odličan prostor da testiramo ideje i dobijemo neke nove.

Rad sa zajednicom može da se organizuje i sprovodi u okvirima registrovane organizacije, odnosno pravnog lica, i u aktivističkom kontekstu jedne neformalne grupe. I jedan i drugi oblik imaju svoje prednosti, pa tako registrovana organizacija vođena zvaničnim zakonima države mora da ima jasno definisan sistem upravljanja, definisan program rada i raspodjelu odgovornosti. Prednost se ogleda u tome što pravno lice ima mogućnost boljeg pozicioniranja u javnom prostoru, drugima je lakše da se povezuju kada znaju da je u pitanju organizacija, lakše vjeruju organizaciji jer postoji sistem kontrole koji garantuje kvalitet i poštovanje zakona, a samim tim mnogo je lakše sklopiti ugovore o donaciji i saradnji.

S druge strane, neformalne grupe kao jedan oblik građansko-aktivističkog djelovanja donose fleksibilnost u radu i mogućnost brzog djelovanja i promjene fokusa djelovanja u skladu sa situacijom u sredini u kojoj se radi. Mladima je posebno zanimljiva ova forma organizovanja jer dopušta da aktivizam uklope u druge svoje interese i tako više stvari iskuse u isto vrijeme. Nedostatak

neformalnog aktivizma je što naš administrativno-politički sistem još uvijek ne prepoznaje ovakve grupe, te su donatori i dalje skeptični kada je u pitanju njihovo finansiranje usljed nepostojanja sistema kontrole, dok javne institucije rijetko ulaze u zvaničnu saradnju sa fizičkim licima.

Praksa u građanskom aktivizmu je pokazala da je bolje ukoliko se prvo djeluje kao neformalna grupa, a potom izvrši registracija. Na ovaj način imamo priliku da neopterećeni administrativnim sistemom iskusimo šta sve možemo da uradimo, kojim temama možemo da se bavimo i da li je ono što bismo mi radili dovoljno potrebno i zanimljivo da bi privuklo pažnju ljudi u našoj sredini. To je važan period jer nam pruža priliku da učimo, kako o problemima na kojima želimo da radimo tako i o tome kako saradujemo sa drugim ljudima i kako se nosimo sa samim poslom organizovanja i sprovođenja neke aktivnosti. Ovo iskustvo će nam kasnije pomoći da bolje definišemo okvire u kojima bismo radili kao registrovana organizacija, a uvijek može da se prikaže kao iskustvo grupe prije registrovanja i tako bude dio samog razvoja organizacije.

Na koja pitanja su mi potrebni odgovori da bih razumio_razumjela probleme u svojoj zajednici? Šta mi nije jasno u vezi sa problemima moje zajednice? Ko je sve pogođen ovim problem i koga mogu pitati kako bih prikupio_laviše informacija?

Drugi aspekt koji utiče na odabir metodologije rada tiče se resursa koji su nam dostupni. Pod resursima ovdje mislimo na znanja i iskustva koja imamo u našoj grupi, a onda u našoj socijalnoj mreži, potom prostorne kapacitete koji postoje u zajednici, opremu koja nam je dostupna i, na kraju, mogućnost dobijanja donacija koje bi omogućile nabavku onih resursa koji nedostaju.

Znanja i iskustva koja posjedujemo u našoj grupi i u našoj socijalnoj mreži omogućavaju nam da sagledamo šta možemo odmah da uradimo, šta možemo samostalno da uradimo, za šta nam je potrebno da potražimo pomoć nekog od spolja, a za šta nam treba vremena da naučimo. Tako, na primjer, ako u grupi imamo osobu koja ima iskustva u vođenju radionica ili edukativnih treninga, organizovanju javnih protesta ili festivala, onda su to aktivnosti koje možemo relativno samostalno i lako organizovati. Ukoliko želimo da pružamo usluge psihosocijalnog savjetovanja, ali u grupi nemamo osobu sa potrebnim znanjem, onda to nije aktivnost koju možemo ponuditi na početku svog rada.

Šta znam? Šta umijem da radim? Šta je od toga potrebno mojoj grupi/ organizaciji?

Ko od mojih poznanika_ca ima znanje i iskustvo koje nam treba? Ko su te osobe i koja su to njihova znanja i iskustva? Da li su voljni da se angažuju volonterski ili im je potrebna novčana nadoknada?

Prostor za LGBT+ aktivizam je jako važan. Do sada smo već spominjali da javni prostori često nisu prepoznati kao sigurno mjesto i da je potrebno pronaći prostor koji će dati osjećaj sigurnosti kako bi osobe mogle da se opuste, otvore i rade. U zavisnosti od mogućnosti na lokalnom nivou, ovaj prostor može da se osigura na različite načine, od spontanog okupiranja nekog mjesta do uzimanja prostora u zakup. Pod spontanim okupiranjem mislimo najprije na prostore koje već koristimo: naše domove, kafiće i klubove, ili prostorije drugih organizacija. To su prostori na koje smo već navikli i koji su nam poznati, pa su nam kao takvi i komforni. Ukoliko su u pitanju aktivnosti poput sastanka na kom prisustvuje mali broj ljudi, one mogu da se održe u privatnoj kući nekog od učesnika_ca, ili, recimo, u kafiću u vrijeme kada nije gužva. Druge nevladine organizacije koje imaju prostor mogu da izađu u susret i podrže rad tako što bi povremeno ustupale prostor za vaše aktivnosti. Često su ustanove kulture zainteresovane za ustupanje prostora ukoliko možete da im ponudite sadržaj, a slična je situacija i sa kafićima i noćnim klubovima koji će vam rado ustupiti prostor za žurku ako im vi ponudite organizaciju te večeri u vidu muzičkog sadržaja ili nekog sličnog zabavnog programa (npr. kviz). Zakup prostora je često moguć uz određenu novčanu nadoknadu i uz ugovor o zakupu, a u zavisnosti od toga da li ste organizovani kao registrovana organizacija ili neformalna grupa, taj ugovor o zakupu potpisujete kao pravno ili fizičko lice.

Koji prostori su dostupni u mojoj lokalnoj zajednici? Da li mogu da se koriste besplatno ili uz nadoknadu? Za koju vrstu aktivnosti su ovi prostori pogodni?

Oprema koja je potrebna za rad grupe, odnosno organizacije, često podrazumijeva kompjutersku opremu poput računara, štampača i skenera, projektora, flip-chart stalka, pristupa internetu, foto i videokamera, automobila, a zatim i potrošnu opremu poput, papira, hemijskih olovki, tonera ili drugog kreativnog materijala. Na samom početku aktivističkog djelovanja često ćete imati utisak da stvari radite pomoću “štapa i kanapa”, da dosta toga što vam treba morate da pozajmite ili iznajmite i da je stres oko toga da li ćete na kraju imati sve što vam treba, i na vrijeme, skoro pa stalno prisutan. Samim tim, često ćete biti u situaciji da za potrebe nekih od aktivnosti koristite svoju ličnu opremu i materijal i vrlo je važno da o toj odluci dobro razmislite. Iako je fotoaparat oprema za koju vama, vjerovatno, nije problem da se koristi za fotografisanje neke aktivnosti, druge osobe koje učestvuju u toj aktivnosti mogu da dožive vašu kameru kao zajedničku opremu i da se ponašaju prema njoj na taj način, odnosno, da vas ne pitaju za dozvolu da bi je koristili ili podesili prema svojim potrebama. Takođe, ukoliko se koristi štampač koji je u vlasništvu jedne osobe u timu, važno je definisati u kojoj mjeri je prihvatljivo toj osobi da se štampač koristi za potrebe aktivizma, kao i šta se radi sa ostalim troškovima koji nastaju usljed štampanja poput papira, tonera ili popravki. Sličan tok razmišljanja je neophodan i u slučaju da opremu pozajmljujete od neke druge osobe koja nije u vašem timu ili od neke druge organizacije.

Šta imamo od lične opreme i materijala koje možemo da koristimo za potrebe aktivnosti? Koja su pravila za korištenje ove opreme? Ko pokriva troškove nastale upotrebom ove opreme i na koji način?

Donacije koje su nam potrebne za rad mogu biti novčane ili u robi. U našoj zemlji i regionu učestalije su novčane donacije koje se dodjeljuju putem konkursa za projekte. Mogu biti obezbijeđene iz državnog budžeta, kada ih dodjeljuju državne institucije poput ministarstava ili lokalnih uprava, a mogu biti i inostrane donacije, kada ih dodjeljuju ambasade, razvojne agencije drugih država, i to najčešće kroz programe donacija Evropske unije ili Sjedinjenih Američkih Država. Konkursni proces kojim se dobijaju ove donacije je praćen pravilima, odnosno tačnom specifikacijom šta je potrebno da vi pripremite i predate kako bi vaša ideja bila uzeta u obzir za finansiranje.

Robne donacije (tzv. “in-kind“ donacije) podrazumijevaju nenovčanu podršku koja može da bude u vidu radnog materijala koji vam je potreban za aktivnosti, osvježenja ili specifičnog znanja u formi treninga za vaš tim ili grupu ljudi iz zajednice. Ovaj vid donacije često nije unaprijed osmišljen pa je potrebno da posebno mapirate firme i pojedince_ke koji bi potencijalno mogli da podrže vaš rad na ovaj način te da im individualno pristupite. Prije stupanja u kontakt sa njima bilo bi poželjno da se raspitate da li je neko već sarađivao sa njima, šta su zainteresovani da podrže i na koji način im je nabolje pristupiti.

Socijalno preduzetništvo je oblast koja polako dolazi i u naš region i svakako nije loše razmisliti da li nešto od rezultata vašeg rada može da se brendira tako da vam donosi novčani priliv kako biste mogli da finansirate dio svojih aktivnosti. Nije loše imati spremnu “kutiju za donacije“ i koristiti je pri svakom događaju jer na taj način dobijate sredstva koja možda jesu mala, ali vam pomažu u kreiranju osjećaja solidarnosti i podrške, a i ljudi iz vaše zajednice imaju prilike da “vrate“ zajednici.

Šta su potencijalni izvori finansiranja za moje/naše aktivnosti? Koji donatori su zainteresovani za ovo što radimo? Da li postoje pojedinci_ke ili firme koje bi podržale naš rad?

6. Aktivnosti u radu sa zajednicom

Sam program rada sa zajednicom može da se sprovodi putem različitih aktivnosti, kao što su radionice, treninzi, predavanja, kampovi, festivali, ulične akcije, kampanje (offline i online) i slično.

Ukoliko započinjete sa direktnim radom sa zajednicom, dobro je početi sa aktivnostima koje okupljaju veći broj članova i članica vaše zajednice kako biste što više njih informisali o vašem radu i motivisali za aktivnije učestvovanje u vašem programu, te dobili informacije od njih u vezi sa njihovim interesima, problemima i samom motivacijom da se bave aktivizmom.

Te aktivnosti mogu da uključuju žurke, izložbe ili filmske radionice. Uopšteno, aktivnosti iz oblasti kulture i zabave privlače različite osobe, a ne predstavljaju rizik za LGBT+ osobe da budu autovane bez saglasnosti.

Sljedeća korisna grupa aktivnosti spada u domen obrazovanja, informisanja i uopšteno osnaživanja. Organizovanje grupa samopodrške, ili nekog drugog oblika koji omogućava LGBT+ osobama da se sastaju i druže, razmjenjuju životna iskustva, programa za razvoj socijalnih vještina, informisanje LGBT+ osoba o načinima kako da zaštite sebe i da se bore za sebe – mogu biti samo neke od aktivnosti. Takođe, možete organizovati predavanja na teme koje su specifično važne LGBT+ osobama poput razumijevanja procesa *coming outa*, razgovora sa roditeljima, predavanja u vezi sa zdravljem, a pogotovo razumijevanjem procesa prilagođavanja pola i roda ili temama reproduktivnog i seksualnog zdravlja, ili pak izazovima u oblasti mentalnog zdravlja.

Naredna grupa aktivnosti spada u oblast usluga koje bi bile komplementarne već postojećim, pa to mogu biti usluge psihološke podrške, socijalne zaštite ili pravne podrške. Tek svršeni studenti društvenih nauka često su spremni da svoje znanje ustupe vašoj grupi/organizaciji ukoliko na taj način mogu da unaprijede svoje stručno znanje ili vještine. Takođe, stručne organizacije ili već dobro

pozicionirane firme mogu biti zainteresovane da podrže vaš rad ustupanjem svog vremena obavljajući određene zadatke u okviru vaših aktivnosti.

Ovakve grupe aktivnosti doprinose tome da vas LGBT+ zajednica upozna i prepozna, da stekne povjerenje u vas, a i da upoznaju sebe i steknu samopouzdanje, kako bi mogli da se aktivnije angažuju.

Ukoliko u vašoj zajednici imate osobe koje su motivisane za preuzimanje aktivnije uloge u grupi/organizaciji, možete ih prvo uključiti u aktivnosti kojima se razvijaju njihovi kapaciteti. Pored različitih treninga i radionica iz oblasti upravljanja organizacijama, radioničarske metodologije rada, pisanja i upravljanja projektima, ovdje vam mogu koristiti i programi koji podržavaju razmjene znanja i iskustava sa drugim organizacijama. U tom smislu, bilo bi korisno da se povežete sa drugim organizacijama u vašoj sredini, zemlji ili regionu kako biste imali od koga da naučite. Programi poput ERASMUS+ obezbjeđuju sredstva za ovakve aktivnosti.

Aktivnosti u oblasti javnih kampanja, bilo putem interneta ili ne, veoma su važne, te ih je potrebno sprovoditi redovno. Društvene mreže su prostor koji ne iziskuje finansijske troškove (ukoliko se ne odlučite za plaćenu promociju), ali vam omogućavaju da vas LGBT+ osobe primijete i upoznaju, ili stupe u kontakt sa vama. Takođe, ovo je način da vas i potencijalni partneri, saveznici i saradnice primijete i upoznaju.

Tokom sprovođenja svih vaših aktivnosti, bitno je da izdvojite vremena kako biste zastali i pogledali šta ste sve uradili i kakvu ste promjenu kreirali. Jedan od načina da se ovo jednostavno uradi jesu redovni timski sastanci tokom kojih mogu da se pokrenu diskusije o stvarima na koje ste posebno ponosni jer ste ih uradili, izazovima sa kojima ste se suočili i kako ste ih prevazišli, ili to može biti razmjena novih informacija i znanja koje su pojedinci_ke u timu prikupile i usvojile.

Koja grupa aktivnosti najviše odgovara mojoj zajednici? Sa kojim aktivnostima ću početi rad sa zajednicom? Koja aktivnost može najviše da doprinese povećanju brojnosti grupe? Koje aktivnosti mogu najviše da doprinesu kreiranju bezbjednog prostora za ljude u grupi sa kojom radim? Koje aktivnosti mogu da unaprijede kapacitete grupe i unaprijede kvalitet našeg rada? Koje aktivnosti mogu da doprinesu povećanju vidljivosti grupe sa kojom radim? Koje aktivnosti direktno utiču na rješavanje problema koji smo identifikovale u zajednici?

7. Saveznici_e na lokalnom nivou

Na početku smo pisali o tome ko sve čini našu zajednicu na lokalnom nivou i ko su pojedinci_ke ili grupe sa kojima, i za koje, radimo. Primarnu grupu smo već opisali, dok sekundarnu grupu možemo opisati kao dio naše zajednice koji nije lično pogođen društvenim problemom na kojem smo odlučili da radimo, ali imaju uticaj na društvene procese, tako da u saradnji sa njima možemo da ostvarimo značajnije rezultate nego kada bismo radili bez njih. Sekundarnu grupu čine:

1. Predstavnici_e lokalnih vlasti

Ukoliko planiramo rad sa LGBT+ osobama, veoma je važno ostvariti dobar kontakt i saradnju sa predstavnicima_ama lokalnih vlasti. One nam mogu biti od velike pomoći ukoliko želimo da stvorimo bezbjedan prostor i kontinuiranu podršku za LGBT+ zajednicu, na osnovu prepoznatih problema i dosadašnjih aktivnosti, kao i onih koje su planirane za budućnost. Vremena se mijenjaju, te postaje uobičajeno da u većini lokalnih samouprava postoji jedna, ili nekoliko, osoba koja razumije izazove i teškoće sa kojima se svakodnevno susreće LGBT+ zajednica. Naš posao i obaveza jeste da pronađemo te osobe i da sa njima izgradimo kvalitetnu saradnju, kako bi nas one podržale u ostvarivanju naših ciljeva. Saradnja sa lokalnim vlastima, a i ostalim nivoima vlasti u zemlji, može nam pružiti priliku da učestvujemo u kreiranju strategija i akcionih planova na osnovu iskustva iz direktnog rada sa LGBT+ zajednicom, kao i da ostvarimo uticaj na izmjene i dopune zakonskih regulativa koje su važne za LGBT+ zajednicu.

2. Predstavnici_e javnih institucija na svim nivoima

Kao i sa lokalnim vlastima, veoma je važno pronaći saveznike_ce i u javnim institucijama koje djeluju na svim nivoima u BiH, kako bi se obezbijedilo rješavanje identifikovanih problema sa kojima se LGBT+ zajednica susreće. Neke od institucija u kojima bismo mogli da tražimo svoje saveznike_ce u borbi za ostvarivanje ljudskih prava LGBT+ osoba, na osnovu identifikovane ciljne grupe sa kojom radimo, su: Institucija ombudsmana za ljudska prava u BiH, Ombudsman za djecu RS, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Zajednička komisija za ljudska prava PSBIH, gender centri, Centri za socijalni rad, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, zdravstvene ustanove itd. Informacije o postojanju institucija i mehanizama koje mogu da zaštite

LGBT+ osobu od diskriminacije i nasilja u svakodnevnom životu od velike su važnosti za svaku LGBT+ osobu sa kojom radimo, te se mora identifikovati lista institucija od povjerenja koje su na usluzi čitavoj zajednici. Na ovaj način kreiramo sigurnije okruženje za LGBT+ osobe i njihove porodice, pružamo im mogućnost da djeluju sami, mimo okvira organizacije ili grupe, jačamo njihove kapacitete i osnažujemo ih da istupe i bore se za sebe i poštovanje svojih ljudskih prava. Naš pristup identifikovanim javnim institucijama treba biti otvoren i treba da smo spremni na saradnju i izgradnju povjerenja, kroz učenje i razumijevanje. Kao dobra praksa pokazao se direktan rad sa zaposlenim osobama u javnim institucijama kroz cikluse edukacija o LGBT+ zajednici, problemima sa kojima se susreću i načinima na koji određene institucije mogu i treba da pomognu u očuvanju ljudskih prava LGBT+ osoba. Osnaživanje članova_ica LGBT+ zajednice da se otvoreno predstave javnim institucijama predstavlja korak dalje u jačanju saradnje, jer sa sobom nosi direktno upoznavanje sa osobom koja prolazi kroz probleme koje smo identifikovali.

3. Školske ustanove

Školske ustanove neminovno igraju veliku ulogu u životima većine mladih LGBT+ osoba, koje predstavljaju veliki dio LGBT+ zajednice, te je važno kreirati dobru saradnju sa školskim ustanovama na lokalnom nivou. Saradnja sa školskim institucijama može biti u vidu promocije programa koje realizujemo, obuka stručnih radnika_ca iz oblasti obrazovanja o radu sa mladim LGBT+ osobama, informisanja o postojanju LGBT+ organizacija, kao i pristupa primarnoj ciljnoj grupi koja bi učestvovala na aktivnostima. Praksa je pokazala da je pristupiti obrazovnim institucijama veoma teško, ali nije neostvarivo, te je potrebno osmisliti adekvatan pristup, prilagođen svakoj obrazovnoj instituciji posebno. Kao i sa ostalim javnim institucijama, školskim ustanovama treba takođe prići otvoreno, sa razumijevanjem i željom da im pružimo što više informacija o zajednici sa kojom neminovno rade i kojoj treba njihova pomoć i podrška tokom obrazovanja. Organizovanje radionica i treninga na temu ljudskih prava ugroženih grupa, sa posebnim osvrtom na LGBT+ zajednicu, pokazalo se kao dobar primjer iz prakse saradnje sa školskim ustanovama.

4. Organizacije civilnog društva

Saradnja sa civilnim društvom ima višestruku ulogu u radu sa LGBT+ zajednicom, te je važno uspostaviti dobra partnerstva sa drugim organizacijama civilnog društva i od njih napraviti najbolje saveznike u borbi za ostvarivanje ljudskih prava LGBT+ osoba. Izazovi sa kojima možemo da se susretnemo prilikom uspostavljanja kontakta sa drugim organizacijama jeste povećan nivo homofobije i transfobije, kao i izraženo nerazumijevanje i nepodržavanje LGBT+ zajednice. Zbog toga je veoma važno identifikovati one organizacije civilnog društva koje u svojim programima uključuju poštovanje ljudskih prava različitih ugroženih grupa i sa njima stvoriti međusobnu saradnju i pružanje podrške prilikom organizovanja aktivnosti, a u cilju povećanja vidljivosti ugroženih grupa koje žive na jednoj teritoriji. Praksa pokazuje da ovako kreirana partnerstva doprinose kako poboljšanju kvaliteta života LGBT+ osoba tako i osoba iz drugih ugroženih i marginalizovanih grupa i šire osjećaj solidarnosti i jednakosti u društvu. Nerijetko se dešava da su članovi_ice LGBT+ zajednice dio neke od organizacija civilnog društva na koje ostvarena saradnja može imati pozitivan uticaj u podizanju njihovih ličnih kapaciteta i osnaživanju za učešće u našim aktivnostima i bavljenje LGBT+ aktivizmom. Aktivnosti koje su namijenjene LGBT+ zajednici mogu biti promovisane preko drugih organizacija civilnog društva koje mogu da motivišu osobe iz svog članstva da se priključe našoj grupi.

5. Donatori

Rad sa LGBT+ zajednicom sa sobom nosi određene troškove, koje je nekada nemoguće pokriti iz već postojećih sredstava organizacije ili ta sredstva uopšte ne postoje, ukoliko se radi o neformalnoj grupi koja radi sa zajednicom. Zbog toga je veoma važno posmatrati donatore kao svoje saveznike i pristupiti im u cilju dobijanja njihove podrške. Nakon izvršene identifikacije ciljne grupe, ciljeva i očekivanih rezultata rada sa LGBT+ zajednicom, potrebno je mapirati donatore koji mogu da podrže određene aktivnosti. Određen broj donatora pruža finansijsku podršku, kako registrovanim organizacijama tako i neformalnim grupama.

SREĆNO!

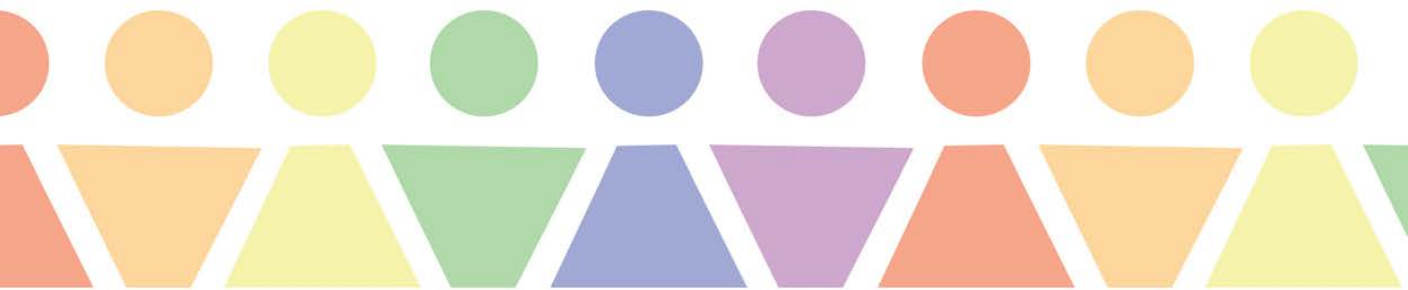
Vodič za rad sa LGBT+ zajednicom na lokalnom nivou

10. Autori:

Filip Kocevski je uključen u LGBTI aktivizam od februara 2016. godine, kao dio Grupe IZAĐI iz Novog Sada, Srbija. Za kratko vrijeme je uspio da uspostavi dobru saradnju s brojnim nacionalnim, regionalnim i međunarodnim organizacijama i pojedincima koji rade na području ljudskih prava LGBTI osoba. Filipov rad unutar Grupe IZAĐI uglavnom je usmjeren na upravljanje projektima, prikupljanje sredstava, zagovaranje i izgradnju saradnje sa različitim predstavnicima javnog sektora na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Pored LGBTI aktivizma, Filip je aktivan u sektoru civilnog društva u Srbiji od 2002. godine, radeći na zaštiti i unaprjeđenju prava djece; ljudska prava mladih, osoba s invaliditetom, Roma i osoba koje žive s HIV / AIDS-om.

Adorjan Kurucz je dugogodišnji aktivista, omladinski radnik i grafički dizajner iz Novog Sada. Svoj aktivistički staž je počeo 2001. godine u magazinu "Dečko" - prvom gej časopisu u Srbiji. 2010. pokreće prvu grupu podrške za mlade gej muškarce u Novom Sadu, a 2012. prvu grupu podrške za roditelje LGBT osoba u Beogradu. Jedan je od osnivača grupe IZAĐI iz Novog Sada - prve omladinske LGBT organizacije i višegodišnji član Organizacionog odbora Parade ponosa Beograd. Danas svoju misiju "popravljanja sveta" nastavlja u biznis sektoru gdje radi na poziciji kreativnog direktora, a svoje aktivističko iskustvo koristi za kreiranje slobodnog okruženja za LGBT zaposlene.

Isidora Isakov trenutno vodi organizaciju Grupa "IZAĐI" iz Novog Sada koja je prva LGBTI* organizacija u Srbiji koja svoje programe specifično prilagođava potrebama mladih LGBTI* osoba i članovima/cama njihovih porodica. Iako se 2013 godine priključila Grupi "IZAĐI" u civilnom sektoru je još od 2001. godine kada je otkrila omladinski rad i građanski aktivizam, i sve to povezala sa svojim studijama u oblasti upravljanja organizacijama, te od 2014 godine počela da se bavi podrškom organizacijama i institucijama u razvoju i projektnom organizovanju prvenstveno u oblasti socijalne zaštite.

Izradu publikacije podržala Američka agencija za međunarodnu saradnju (USAID). Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stav Američke agencije za međunarodnu saradnju (USAID) niti Vlade SAD-a, već isključivo autora.

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

 **SARAJEVSKI
OTVORENI
CENTAR**